

МОНОПОЛІЗАЦІЯ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ ЇЇ РОЗВИТКУ

Швед Т.В.

Національного університету харчових технологій

Олійно-жирова галузь є однією з небагатьох галузей агропромислового комплексу України, що демонструє високий рівень інвестиційної привабливості, у розвиток якої спрямовані потужні інвестиції як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів. За останні 15 років збудовано 20 заводів з виробництва олії та олійно-жирової продукції, в галузь інвестовано понад 1 млрд. дол. США. Потужності по переробці олійного насіння в Україні збільшились з 2,5 млн. тонн у 1998 р. до 13,3 млн. тонн у 2013 р., а їх використання за цей період збільшилось з 30% до 90%. До 2015 р. потужності по переробці олійних культур досягнуть 15 млн. тонн на рік [1].

Олійно-жирова галузь представлена великими підприємствами — олійноекстракційними та жировими комбінатами, що виробляють до 85% олії та дрібними сільськогосподарськими підприємствами, які використовують для переробки насіння власні маслоробні. Так, в галузь входять понад 1,2 тис. підприємств, але на дев'ять найбільших компанії у 2013 р. припадало 85% виробництва олії соняшникової нерафінованої та 66% виробництва олії соняшникової рафінованої від відповідних обсягів їх загального виробництва в Україні [1]. До найбільших компаній відносяться ГК «Кернел Груп», ЗАТ «АТ Каргілл», «Бунге Україна», ПП «АТ Креатив», ПП «ВіОйл», ВАТ «Миронівський завод з виготовлення круп і комбікормів», ТОВ «Агрокосм», «Фон Заас АГ» та «Гленкор».

Тенденцією розвитку олійно-жирової галузі в Україні на сучасному етапі є активізація процесів концентрації виробництва і централізації капіталів як за рахунок збільшення потужностей і будівництва нових заводів, так і за рахунок угод поглинання тих компаній, що є найбільш небезпечними конкурентами на ринку.

Як бачимо, більшість спеціалізованих підприємств галузі входять до складу великих корпоративних агропромислових формувань, агрохолдингів та транснаціональних компаній. Як цілком вірно зазначає В. Андрійчук, понад 30 великих олійно-екстракційних та 23 олійно-жирових комбінатів (за неповними даними) стали асоційованими підприємствами і знаходяться у їх склад. Через глибинні процеси концентрації виробництва і централізації капіталів в олійно-жировій галузі, що здійснюється головним чином шляхом консолідації власності, все більше й більше переробних підприємств втрачають самостійність та перетворюються у залежні асоційовані структури [3, с. 5-6].

Така ситуація не тільки загострює соціальні проблеми в агропромисловому комплексі, але й посилює монополізацію ринку, сприяє виникненню можливостей монопольних змов і спекулятивних дій з боку торговельних посередників, є засобом тиску на органи державної влади. Хоча, не можна не відмітити, що означені процеси є цілком об'єктивними, такими, що відповідають світовій практиці. В цьому розумінні більш шкідливим для суспільства є не посилення монополізму взагалі, а посилення монополій іноземних капіталів. Останнє, на наше переконання, є аргументом посилення функцій держави в означеній сфері з метою оптимізації позитивних та негативних впливів монополізму на вітчизняну економіку.

Процеси концентрації виробництва і централізації капіталів в олійно-жировій галузі в Україні

Компанія/холдінг	Підприємства, що входять у склад компаній	
	2008/2009 МГ	2011/2012 МГ
ГК «Кернел»	ТОВ «Приколотнянський ОЕЗ»; ПРАТ «Вовчанський ОЕЗ»; ПРАТ «Полтавський ОЕЗ-Кернел Груп»	ТОВ «Приколотнянський ОЕЗ»; ПРАТ «Вовчанський ОЕЗ»; ПРАТ «Полтавський ОЕЗ-Кернел Груп»; ПАТ «Кіровоградолія»; ТОВ «Екотранс»; ТОВ «Бандурський ОЕЗ»; ТОВ «Україн. орном.індустрія»
ПГ «АТ Креатив»	ПАТ «Креатив»	ПАТ «Креатив»
ЗАТ «АТ Каргілл»	Каховська філія ЗАТ «АТ Каргілл»; ТОВ «Комбінат-Каргілл»	Каховська філія ЗАТ «АТ Каргілл» ТОВ «Комбінат-Каргілл»
ПГ «ВіОйл»	ПАТ «Вінницький ОЖК» ПАТ «Чернівецький ОЖК»	ПАТ «Вінницький ОЖК» ПАТ «Чернівецький ОЖК»
ТОВ «Агрокосм»	ПАТ «Запорізький ОЖК»	ПАТ «Запорізький ОЖК»
ВАТ «Миронівський завод з виготовлення круп і комбікормів»	ПАТ «Миронівський ЗВКК»	ПАТ «Миронівський ЗВКК» ТОВ «Катеринопільський елеватор»
«Бунге Україна»	ЗАТ «Дніпропетровський ОЕЗ» ТОВ «Українська Чорноморська Індустрія»	ЗАТ «Дніпропетровський ОЕЗ»
«Фон Заас АГ»	ПАТ «Пологівський ОЕЗ»	ПАТ «Пологівський ОЕЗ»
«Гленкор»	ТОВ «Одеський ОЕЗ»	ТОВ «Одеський ОЕЗ» ТОВ «Пересічанський ОЕЗ»
«Олсідз-Україна»	ПАТ «Кіровоградолія» ТОВ «Екотранс»	-

Узагальнено автором на основі [2, с. 23-25].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukroliaprom.org.ua>
2. Листопад В. Л. Стратегія и тактика компаній на українському ринку подсолнечного масла / В. Л. Листопад // Масложировий комплекс. — 2012. — №1 (36). — С. 23-28.
3. Андрійчук В. Г. Надконцентрація агропромислового виробництва і земельних ресурсів та її наслідки / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. — 2009. — № 2. — С. 3–9.